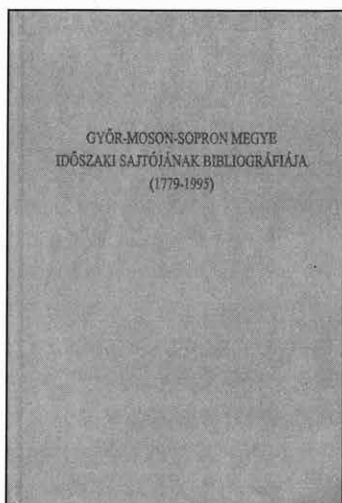

Győr-Moson-Sopron sajtóbibliográfiája

Bevezetés

Elkészült a tizenkilencedik megyei sajtóbibliográfia is! Ez akár könyvtártörténeti szenzáció is lehetne, hiszen ettől fogva a Budapesten (Budán, Pesten) és a Szegeden megjelentek kivételével minden egyéb magyar településen napvilágot látott időszaki kiadvány adata hozzáférhető a kutatók számára, a kezdetektől, – átlagot számolva – nagyjából az 1970-es évekig. *Kellner Béla* és *Nagy László* indította a sort 1957-ben a Somogyi, ill. a Veszprém megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiájával. Követték ezt a többiek: Komárom (1962), Borsod-Abaúj-Zemplén és Vas (1964), Fejér (1965), Szabolcs-Szatmár (1969), Heves (1972), Hajdú-Bihar (1973), Békés és Csongrád (1974), Szolnok (1976, kiegészítése 1981), Pest (1977), Zala (1978), Tolna (1980), Nógrád (1982), Bács-Kiskun (1986), Baranya (1992) és most 01-ben Győr-Moson-Sopron. (A sorrend kialakításánál nem a tényleges megjelenési évet vettem figyelembe, hanem a kiadvány által közöltet.)

E helyütt természetesen nem lehet említés nélkül hagyni *V. Busa Margit* hatalmas és szívós munkájának beérő gyümölcseit, a *Magyarország sajtóbibliográfiája* köteteit. Az 1705–1849. évek anyaga 1986-ban, az 1850–1867. éveké pedig 1996-ban hagyta el a nyomdát. E két kötet épp olyan mérföldkő a magyar bibliográfiai munka történetében, mint a tizenkilencedik megye sajtóbibliográfiájának megjelenése.

Győr-Moson-Sopron megye időszaki sajtójának bibliográfiája : (1779-1995) / szerk. és a sajtótörténeti tanulmányt írta Horváth József. – kiad. a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár. – Győr : Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, 2000. - 912 p. ISBN 963 7541 47 0

Ez a sorozat természetesen nem egyenletes, sőt kis túlzással azt is mondhatom, hogy darabjai nem igen vethetők össze, tekintettel az elsők és az utolsó között eltelt 44 évre. (Korábban az MSZ 3963-57. szabvány volt az irányadó a leírásakor, ma az MSZ 3424-2/82.) Vannak a bibliográfiák között kitűnőek, s gyengécskéek. Van házi sokszorosítással készült, s van parádés nyomdai kiállítású. A terjedelem is változó, bár egyértelműen a növekedés jellemzi a füzetvastagságától a mostani 912 oldalas kötetig. Vagyis nagyon különbözők, de a bibliográfusok az alapokat lerakták, amire már lehet építkezni!

Hiszen természetesen bukkannak majd elő újabb és újabb eddig ismeretlen lapok, de időszaki kiadványok bibliografizálásáról lévén szó, a munka nem állhat meg, következik a földolgozatlan, majd a további évek, évtizedek sajtójának rögzítése. Ez utóbbiban már nagyon sokat segíthet majd a Magyar Periodika Adatbázis.

Más vonatkozásban is folytatni kell a munkát több helyütt. A határ menti megyéktől elcsatolt városok, községek sajtójának feldolgozására gondolok. Hiszen vannak összeállítások, melyek a mindenkori megyehatárt tekintették gyűjtési limesnek, mások csak a jelenlegi határok közötti települések sajtóját rögzítették. Olyan is akad, ahol találkoznak ugyan a trianoni határon túli adatokkal, de ezek hiányosak, esetlegesek.

További problematikus terület az évkönyvek, kalendáriumok és az iskolai értesítők regisztrálása. Ezek ugyanis ma már „tervszerűen” kiesnek a gyűjtőkörök szűrőjén. A *Magyar Nemzeti Bibliográfia Könyvek Bibliográfiája* és vele a *Magyar könyvészet* 1978 óta nem tartja feladatának ezek számbavételét, tekintve, hogy nem monografikus kiadványok. A megyei sajtóbibliográfiák (és a *Magyar sajtóbibliográfia*) meg hagyománytiszteletből (a nehézkedés törvénye szerint) mellőzik.

A kérdést először a szemantika oldaláról igyekeztem megközelíteni. Az MSZ 3424/2. főcíme a több 3424-es szabványhoz hasonlóan *Bibliográfiai leírás*. Kötetcíme: *Időszaki kiadványok*. A szaknyelv ugyanezen értelemben használja a *periodikus kiadványok*, ill. *periodikumok* kifejezést. A *magyar nyelv értelmező szótára* 3. kötete (Bp. 1960) így határozza meg az *időszaki* fogalmát: „Bizonyos időközökben megismétlődő, megjelenő; időközönként, időszakonként történő”. Ugyanezt a *Magyar értelmező kéziszótár* (Bp. 1972) így fogalmazza: „Szabályos időközönként ismétlődő, megjelenő”.

Bakos Ferenc az *Idegen szavak és kifejezések kéziszótára* (Bp. 1994) c. művében a *periodikus* fogalmát így értelmezi: „szabályosan, szakaszonként ismétlődő, időszakonként visszatérő”. A Kiss Gábor szerkesztette *Magyar szókincstár* (Bp. 1998) ehelyett az „ismétlődő, visszatérő, időszaki” szavak használatát javasolja.

Ebbe az értelmezésbe a sorozati kiadványok nem férnek bele, ezért lett volna jobb a Vajda Erik által annak idején javasolt *Folytatólagos kiadványok* megjelölés a „serial” (a.) = série (fr.) kifejezés helyettesítésére. Ám a jelentéstan szerint viszont egyértelmün „időszaki” vagy másként „periodikus” kiadványnak lehet nevezni mind az évkönyveket, mind a kalendáriumokat, mind az iskolai értesítőket, hiszen ezek évi időszakossággal, periodicitással jelennek meg.

Másodszorra viszont tartalmukat tekintve ugyanúgy cikkekből, tanulmányokből, versekből – vagyis részdokumentumokből állnak össze, mint a hírlapok, folyóiratok. Mi sem indokolja tehát, hogy másként, másnak kezeljük ezeket. És mégis! A hagyomány nagy úr. A múlt században e dokumentumfajtákat a könyvek között írták le – 1957-ben még indokolt is volt ezért a sajtóbibliográfiáből való kirekesztésük. De ma már ez nem védhető sem elméletileg, sem gyakorlatilag.

Ami e témában logikailag még inkább meghökkentő, hogy az egyetlen számban megjelent alkalmi kiadványokat sajtóbibliográfusaink gondolkodás nélkül fölveszik munkáikba, holott csak annyiban hasonlítanak az időszaki kiadványokra, hogy részdokumentumokből építkeznek. de nem *időszakosak*. Igaz nem nevezhető monografikus kiadványnak sem, de legalább annyira aprónyomtatvány, amennyire periodikum. Időszérü volna tehát a szabvány változása után közel 3 évéttel a hagyományon változtatni, mert utódaink egy nagy időszak événté megjelentő kiadványait csak esetlegesen fogják bibliográfiáinkban föllelni.

Május 15-én a sajtóbibliográfiákról Győrőtt rendezett konferenciávál ünnepelte a Kisfaludy Károly Megyei könyvtár a *Győr-Moson-Sopron megye időszaki sajtójának bibliográfiája (1779-1995)* c., 2000. évéljelzéssel ellátott kötet megjelenését. Az ünnepéls nem érdeemtelennek szólt: mind tartalmában, mind

kiállításában igen jeles munkát vehettek kezükbe az ott lévők, illetve azok, akik azóta e nagyszerü könyv birtokába jutottak. A szerkesztét Horváth József végezte, aki 1994-ben kapott megbízást a félbemaradt sajtóbibliográfiái munka továbbfolytatására. 1995-től azután már kizárólag ez a tevékenység töltötötte ki munkáidejét, ami jól mutatja, hogy egy ekkora anyag összegyüjtése és rendszerezése teljes embert kívánó föladat. Horváth József a *Bevezető*ben ismerteti e munka kutatástörtenétét is, ami abban a tekintetben igen tanulságos, hogy könyvtáraink mennyire sodródtak a különöző rájuk szózót, s nem mindig szívesen vállalt föladatok, valamint az éppen aktuális divatok között. És sodródnak ma is az elégtelen költségvétés és a pályázati célok által megszabott útvesztőkben. S így többnyire nem azt csinálták/csinálják, amit (könyvtárosi) szívük szerint kellene.

A gyüjtőmunka közben eltelt évek alatt a szerkesztő igen jól megismerkedett a három megye sajtótörtenétével, aminek eredménye a kötet elején helyet kapott *Győr-Moson-Sopron megye időszaki sajtójának törtenétéről* c. kitünő, két ívnyi tanulmány. Példaadó ez a gyakorlat, hiszen sajtóbibliográfiáink zöme e nélkül jelent meg.

1. A gyüjtőkör

Visszatérve a Bevezetőre, igen bőséges eligazítást kapunk az elkészült sajtóbibliográfiávál kapcsolatban. Horváth József előszór is tisztázza a mű gyüjtőkörét: a bibliográfiába fölvett minden olyan időszaki kiadványt és alkalmi lapot, amely kiadója, tárgya, vagy élőállítása szerint helyi illetőségű. A helyi kiadó által megjelentetett, vagy a más megyében, de tárgyá szerint Győr-Moson-Sopron megyei vonatkozású lapok fölvétele megfellebbezhetetlen. Ám az „olyan hírlap, folyóirat és alkalmi lap, melyet élettartama egy részében, vagy egészében a megyében működő nyomdában állítottak élő” (p. 14.), nem föltélen része a megye sajtóbibliográfiájának. Pontosabban nem föltélen a főrészbe kíván-

kozik. Elképzelhető ugyanis egy olyan megoldás, amikor függelékben, esetleg rövidített leírással közöljük ezek adatait, hiszen a megye nyomdászattörténete szempontjából fontosak lehetnek. E gondolat már Surján Miklósnak a május 15-i konferencián elhangzott előadásában is fölmerült. Én is inkább ezt a megoldást tartom célravezetőbbnek, amivel el lehet kerülni, hogy ezek a tételek egyenlő súllyal szerepeljenek a mutatókban, főként a tárgymutatóban. Hiszen sajtótörténeti jelentőségük elenyésző a megyében megjelent periodikumokhoz képest. Ráadásul a nyomda miatt helyinek tekintett lapok regisztrációja 1950 után már nem történt meg.

Sajnos a bevezetőben elmondottaknak megfelelően ebből a sajtóbibliográfiából is kimaradtak „hagyományosan” az évkönyvek (kalendáriumok) és az iskolai értesítők. Horváth József ugyan hivatkozik, hogy „tudomásunk szerint ezek feltárása már tervszerűen folyik” (p. 15.), ám ez csak az értesítőkre vonatkozhat. Második hivatkozása már sokkal elfogadhatóbb: „gondoltunk arra is: kár lenne eltérnünk a többi megyei sajtóbibliográfia gyakorlatától.” (uo.)

A gyűjtőkör másik meghatározója a földrajzi szempont: mit tekintünk a megyének? Horváth József a mindenkori Győr és Moson és Sopron megye területét vette tekintetbe. Ezt azért tartotta fontosnak, „mert Trianon után Moson megye területének fele, Sopron megyéből pedig 109 település került Ausztriához; míg Győr megye Dunától északra fekvő falvai Csehszlovákia részei lettek. Ha az elcsatolt települések sajtójának számbavételét nem vállaljuk fel, azok teljességgel kimaradnak a »hazai nyilvántartásból«.” (p. 14.) Ugyanakkor jelentős közigazgatási változások, el- és visszacsatolások történtek a második évezred utolsó fél évszázadában is. Mindezek egyetlen következetes megoldást sugalltak: a történeti szempont érvényesítését, amit a szerkesztő – nagyon helyesen – föl vállalt.

2. A gyűjtés

Minden egykori megyében más és más intézmény gyűjteménye tartalmazta legteljesebben a megye területén megjelent időszaki kiadványokat. Győr megye tekintetében a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár kollekcója volt a legmeghatározóbb, Sopron megye vonatkozásában a soproni levéltár anyaga, míg Moson megye esetében a Hansági Múzeum tárolta a legteljesebb gyűjteményt. Ugyanitt a 20. század végi periodikumok a mosonmagyaróvári Huszár Gál Városi Könyvtárban voltak föllelhetők. A lelőhelyek föltüntetése e négy intézmény esetében teljesnek tekinthető, s ehhez járul még az Országos Széchényi Könyvtár teljes ide vonatkozó állományának tükrözése.

Emellett azonban kiegészítő gyűjtés folyt Győrött az egyházmegyei bibliotékában, valamint a főiskolai és középiskolai könyvtárakban, a mosonmagyaróvári egyetemen, a Pannonhalmi Bencés Főapátság Könyvtárában, a soproni egyetem, az evangélikus líceum, a középiskolák és a múzeum gyűjteményeiben, a városi könyvtárban. Az ezekben előforduló hírlapok, folyóiratok azonban nem kerültek teljes körű föltárára, s így lelőhelyként való föltüntetésre sem.

E sajtóbibliográfia egyik különlegessége, hogy a Sopron megyei periodikák adatait nagyon sok levéltári irat segítségével sikerült gazdagítani, kiegészíteni. A lapengedélyezések, betiltások, bejelentések, nyomdai törzskönyvek sok-sok olyan ismeretanyagot nyújtottak, melyek magából a periodikumból soha ki nem derülnének. Több olyan lap létezésére is fény derült, melyekből példány eddig nem került elő. Ilyen levéltári kutatásra tudomásom szerint másutt nemigen volt példa.

Ezek mellett természetesen a szakirodalom is nagyon sok adatot szolgáltatott, mely főleg a teljesség ellenőrzése szempontjából volt hasznos.

3. A bibliográfia

A kötet főrésze 1231 tételt tartalmaz a *címek* szoros betűrendjében az *5-ös Hírektől a Zsarat-ig*. A tételek fölépítése nagyjából követi a korábbi sajtóbibliográfiákban kialakult szokásokat, az adatok sorrendjét, kezelését tekintve.

Az MSZ 3424/2. szabvány előírásaitól és az Országos Széchényi Könyvtár gyakorlatától eltérően egy tételben került leírásra minden olyan címváltozáson átesett lap, amelynek évfolyam-számozása folyamatos maradt. Ilyen pl. a 355. tételszám alatt leírt, 1926. ápr. 25-én indult Győri Lloyd, mely 1927. okt. 17-től Felsődunántúli Hétfői Újság, 1934. márc. 19-től pedig Hétfői Újság címen jelent meg, de évfolyam-számozását 1936. okt. 26-i (11. évf. 44. sz.) megszűnéséig megtartotta. Ha azonban a címváltozással egy időben új évfolyamszámozás kezdődött, akkor természetesen új kiadványnak tekintette a szerkesztő, s külön tételben került rögzítésre, hivatkozással természetesen az előzményre. Az 1897. szept. 12-től 1919. márc. 30-ig, a 23. évfolyam 73. számáig élt, s az 1013. tételszám alatt közölt Soproni Napló például 1919. ápr. 1-jével újraindult Soproni Munkástanács címmel, de miután újrazekedte évfolyamszámozását, az 1009. tételben került leírásra. Ugyancsak önálló tételben közölték a melléklapok adatait, a főlapra való utalással. A címek a betűméretnek és a vastagításnak köszönhetően jól elkülönítik a tételeket.

Az alcímet és változásait az időszak kiadványon talált formában írták le közvetlenül a főcím alatt, de a többi adattól elkülönülten dőlt betűkkel. Néhol még ez az adat is jelentős mennyiségűvé (152., 798., 924. t.), sőt óriásivá (566. t.) duzzad a sok változás miatt.

A további adatok sorát a *megjelenés helye* nyitja meg, mely a kiadóhivatal, ennek híján a szerkesztőség székhelye. A következő sorban a periodikum *élettartamát* közlik, a megjelenés dátumától a megszűnés napjáig. Ami itt a többi sajtóbibliográfiával szemben újdonság, hogy a keltezés mellett föltűnik

az évfolyam- és sorszámozás is. (Az 1995. dec. 31-én még élő lapok esetén ez az adat nyitott marad.)

Sajnos az élettartam megadásánál nagyon sok a kérdőjel, vagyis a bizonytalan adat. A meglepő ebben az, hogy e kérdőjelek nem annyira az időben távoli lapok esetében jellemzőek, hanem leginkább az utolsó 30 évre. Ez – meggyőződésem szerint – nem elsősorban a közgyűjtemények munkáját minősíti, hanem a kiadók nemtörődömségét. Velem is megesett, hogy a jubileumát ünneplő középiskola végső kétségbeesésében a város könyvtárában kereste két évtizedet megélt iskolai lapjának példányait, mivel magának az iskolának sem volt egy teljes sorozata. Ilyen körülmények között természetesen a könyvtárnak sem volt teljes az állománya, mert a lap elég rendszertelenül jelent meg, reklamálni tehát nem lehetett. S ahogy az iskola saját magának nem tett el példányt, ugyanúgy nem küldött a közgyűjteménynek sem. Mennyivel rosszabb a helyzet egy ideig-óráig élő kiadó esetében, különösen akkor, ha az ráadásul csak a haszonért dolgozik. Ismerjük a magyarországi nyomdai kötelespéldány-szolgáltatás helyzetét, amit tovább súlyosbít, hogy sok-sok iskolai, intézményi lap, tájékoztató stb. nem is nyomdában készül, hanem sokszorosítógépen és szinte ki sem kerül az intézmény falain kívülre. A Győr-Moson-Sopron megyei sajtóbibliográfia adatai alapján máris látszik, hogy milyen pótolhatatlan veszteségeket okoz ez a nemtörődöm gyakorlat a magyarországi periodikumok számbavételében.

Az élettartamot követő sorban a bevett gyakorlat szerint az *időszakosságot* közli az időszak kiadvány leírója, ha az kideríthető. (Ha a lap szünetelt, akkor ennek föltüntetése az élettartam és időszakosság között kerül föltüntetésre.)

A következő adatsorozatban kerülnek felsorolásra a *szerkesztők és közreműködők*. A leírások készítői ezt az adatsortot tágabban értelmezték, mint általában a korábbi bibliográfiák készítői. Minden

impreszumban föltüntetett, tartalmi munkát végző személy (kivéve a rovatvezetőket) nevét felsorolták szerepkörüknek megfelelően elkülönítve, s az érvényesség időpontjának föltüntetésével. Helyenként ez természetesen jelentős terjedelmet (180., 621., 785., 810., 838., 1136. t.) jelent, holott sajtótörténetileg kevésbé indokolható ez az eljárás. Aligha valószínű ugyanis, hogy pl. a szerkesztőbizottságok tagjai, vagy a munkatársak rányomták volna szellemiségük bélyegét a lapra. Bár ennek némileg ellentmond A Győr-Sopron megyei Talajerőgazdálkodási Vállalat Üzemi Híradója (419. t.), ahol a szerkesztőbizottság felsorolása egy teljes oldalt tesz ki, ugyanakkor 12 éven keresztül nincs szerkesztő, sem más, a lappal kapcsolatba hozható személy, csak a szerkesztőbizottság. Horváth József ezt a leíráskor hatalmas energiát, a megjelentetésekor jelentős terjedelmet igénylő megoldást helyismereti szempontokkal indokolta: lehet, hogy egy-egy személy neve csak itt bukkan elő, s már ez is nagy kincs lehet egy kutatónak. Lehet, hogy így van.

A következő adatscsoport esetében is alaposan jártak el: a leírásban megkülönböztették a felelős kiadót, a kiadót, a kiadótulajdonost, a laptulajdonost, sőt a kiadóhivatal vezetőjét is. Ez finom distinkció, de sajtótörténetileg beszédes lehet. Kiadó híján a közreadó testület adatát találjuk e helyen.

Természetes a *nyomda* és minden változásának leírása. A *méret* megadásában a mai napig tart hagyománytiszteletből az ívrét használata mind az időszak kiadványok, mind a régi könyvek esetében. De már az ISBD/A, *A régi könyvek nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása* (Bp. 1983.) javaslatában is az áll, hogy az ívrét mellett adjuk meg kiegészítő adatként centiméterben „a külső borító magasságát, amelyet a gerinccel párhuzamosan mérünk le” (p. 75.). Ugyanakkor mind az ISBD/S, *Az időszak kiadványok nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása* (Bp. 1983), mind annak magyar adaptációja az MSZ 3424/2. centiméterben határozza meg a méret mértékegységét. Mivel az ún. „régí” időszak ki-

adványok száma a magyar sajtóbibliográfiák esetében meglehetősen elenyésző, mi sem indokolja a mai nyomdászati gyakorlatban már nehezen alkalmazható ívrét használatát. A bírált kötet is küzdött ezzel a problémával: a korábbi fölvételek mérete ívrétben, a későbbieké centiméterben szerepel.

Ezt követően kerülnek közlésre a bibliográfiai tételek közötti *kapcsolatokat* jelző utalások: főlap, társ-lap, melléklet, előzmény, folytatás (egy helyütt *utóbb*). Segített volna a használóknak, ha itt nemcsak a hivatkozott lap címét közölték volna, hanem tételszámát is. Néha egy kicsit nehézkes eldönteni, hogy hol is keressen tovább az ember, mint pl. a 395. tétel esetében. Ugyanitt lemaradt az előzmény föltüntetése: Dunántúli Szabad Nép.

Hallatlanul gazdag információk találhatók a *megjegyzések* rovatában. Az eddigi adatscsoportokat kiegészítő, magyarázó, azok érvényességét szűkítő tudnivalók mind itt kapnak helyet: a számozási adatok eltérései, más lapokkal való összefüggések, mellékletek, a levéltári forrásokból nyert ismeretek stb.

Utolsó előtti adatscsoportként az *irodalmi hivatkozások* találjuk. Ezek között mindazok a könyvészeti, sajtótörténeti munkák szerepelnek, melyekből az adott tételhez adatokat átvett a leírás készítője. Itt került föltüntetésre az esetleg készült repertorium is. Ugyancsak itt szerepelnek a leírt lapban megjelent, fontos tudnivalókat tartalmazó szerkesztőségi közlemények, beköszöntők és elköszönők stb. A feldolgozók igen figyelmes munkáját dicséri, hogy a legtöbb tételnél szerepelnek ilyen hivatkozások. Ezek a sajtótörténet szempontjából nagyszerű fogódzót, segítséget nyújtanak az érdeklődőnek.

A *lelőhelyeket* a föntiekben már említett megszorítással, mégis jóval adatgazdagabban közli a szerkesztő. A korábbi sajtóbibliográfiákkal szemben sokkal pontosabb információt kapunk a föltalálható évekről (évfolyamokkal is jelölve) és számokról. Ez a fajta közlés biztosan jóval több helyet igényelt, mint a korábbi gyakorlat szerinti, de a használó

számára viszont sok fölösleges keresést takarít meg, ami mindenképpen gazdaságossá teszi ezt a pontosságot.

A bibliográfiai rész igen gazdag még az utalásokban is: az egy tételben leírt, de több címen megjelenő időszaki kiadványok második és minden további címe helyet kap betűrendi helyén, s utal a leírás besorolását meghatározó első címre. Itt is örültem volna a tételszámok föltüntetésének. (Érdekes, hogy a lásd hivatalos rövidítése a helyesírási szabályzat szerint már hosszú évtizedek óta „l.”, amit nem vesznek tudomásul az alkotók, s helyette az alig valamilyen rövidülést jelentő „ld.” szerepel a könyvekben; itt is.)

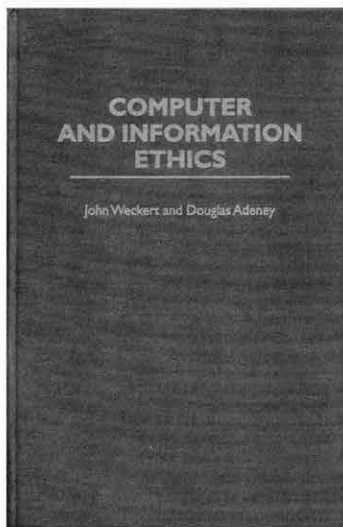
4. A mutatók

A szerkesztő összesen nyolc mutatót készített a közel egy és negyedezer bibliográfiai tétel minél alaposabb föltárására. Így a kötetet az *idegen nyelvű kiadványok*, az *időrendi*, a *kiadók*, a *megjelenési helyek*, a *nyomdák*, a *szerkesztők*, a *tárgy- és tételekben említett szerzők mutatója* zárja. Bár én inkább kilencről beszelnék, mivel a kiadók mutatója a földrajzi és a személynevek szerint két részre tagolódik. (Ez utóbbival azonban nem nagyon tudok egyet érteni. Ahogy a nyomdák esetében nagyon sok olyan nyomda szerepel a 2. világháborút megelőző időben, amely kizárólag tulajdonosának nevét viseli, így lehetnek csak személynevükön ismert kiadótulajdonosok, mint pl. Karl Romwalter a 460. és a 874. tételben, vagy az 1096-ban Felföldy Sándor. Így a szerkesztő neveiket akár be is oszthatta volna a kiadók földrajzi név szerinti betűrendjébe.)

Akik ismernek, tudják, hogy nem szeretem a sok mutatót, különösen nem, ha még élőfej sem segít a tájékozódásban, mint e bibliográfia esetében. Hittem szerint itt is elég lett volna maximum ötöt készíteni a kilenc helyett. Hiszen mind a kiadók mutatójának első fele, mind a megjelenési, valamint a nyomdák mutatója a földrajzi nevek betűrendjében

tárja föl a bibliográfia anyagát; a kiadók mutatójának második fele, a szerkesztők és a tételekben említett szerzők mutatója pedig a különböző adatcsoportokban föllelhető személyneveket tartalmazza. A földrajzi mutatónál alosztályozással, a személynév-mutatónál a tételszám betűtípusának megkülönböztetésével (erre van példa az időrendi mutatóban) jól el lehetett volna különíteni a különböző szerepkörben hivatkozott neveket. Így ugyanaz a személy több mutatóban is előbukkan, mint pl. Vilmányi László a 810. tételben szereplő Műhely című folyóirat főszerkesztőjeként és felelős kiadójaként is megjelenik. (E felelős szerkesztői mivolttal különben is problémám van, hiszen a lapnak van hivatalosan megnevezett kiadója, így ez csak duplázásnak tűnik.) Ugyanebben a tételben Horváth Lilla szerkesztőségi tagként és a repertórium szerkesztőjeként is szerepel. Az 566. tételben Karikó Imre felelős szerkesztőként, kiadóként, majd laptulajdonosként, Szommer Ernő főszerkesztőként, felelős szerkesztőként, főmunkatársként és laptulajdonosként is föltüntetésre kerül. Ennek megfelelően mindegyikük két személynév-mutatóban is szerepel ugyanazzal a tételszámmal. A 94. tételben leírt Családi Lapok című folyóirat majdnem anonym személye: Breiner E. fia viszont bekerült mind a kiadók, mind a nyomdák, mind a szerkesztők mutatójába, mivel mindhárom szerepkörben jegyezte a periodikumot. Bár ez esetben akár jogos is lehet a triplázás.

A mutatókkal kapcsolatos másik fönntartásom a tagolatlanul közölt tételszámokkal van. Az idegen nyelvű lapok mutatójában a német nyelv alatt közölt 132, ha ehhez hozzáveszem még a többnyelvű lapokat is: 158 tételszám visszakeresésre alkalmatlan, legföljebb statisztikai adatnak jó. Bár a használó jobban járna, ha ezt a számolást a szerkesztő már elvégezte volna helyette, s itt csupán darabszámokat közölné. Ugyanez vonatkozik az időrendi mutató zömére is. Nem mondhatok mást a megjelenési helyek mutatójában a Győr, Mosonmagyaró-

WECKERT, John
Computer and information ethics /
John Weckert and Douglas Adeney.
– Westport, Conn. ; London :
Greenwood, 1977. – XIII, 175 p ;
265 c, (Contributions to the study
of computer science,
ISSN 0734-757X ; 4)

vár, Sopron alatt fölsorolt tengernyi tételszámról sem. E mutatókat keresztetni kellett volna leginkább a tárgymutatóval, esetleg a földrajzival. Az időrendi mutató ugyanis elsősorban arra jó, hogy a kutató meg tudja állapítani, hogy milyen *hírlapot* tud kézbe venni egy adott évben, s nem arra kíváncsi, hogy hány periodikum jelent meg a megyében. Ehhez pedig az általában ötven tételszámot is meghaladó kiadványok nem nyújtanak segítséget, csak nagy nehézségek árán.

Mindezekről eltekintve Horváth József munkája méltó betetőzése a vidéki Magyarország sajtóbibliográfiai sorozatának. Utat mutat, megadja a mintát, ahonnan tovább folytatható a sohasem befejezhető bibliográfiai munka. Ez az a kötet 2001 májusától, amit érdemes kézbe venni, módszertanilag is tanulmányozni, hiszen mindazokat a jó megoldásokat ötvözni igyekszik, amit a Kellner Béla és Nagy Lászlótól indított sorozat bibliográfusai Surján Miklósig bezárólag megvalósítottak. Gratulálok mind a szerkesztőnek a hatalmas és eredményes munkáért, mind a győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtárnak az igen értékes kiadványért.

Gyuris György

Számítógépes információetika (könyvtárosoknak is)

Az ausztrál filozófus-informatikus szerzőpáros Amerikában és Angliában kiadott vékony kötete tizenegy fejezetben tárgyalja a számítógépes információetika rohamosan bővülő területének néhány kiválasztott kérdését. A mű a könyvtárosok számára is tartalmaz érdekes problémákat, bár „a szemérmetlenül” filozofikus megközelítést különösen az első és az utolsó fejezetben, fárasztónak érezhetik a filozófiai olvasottsággal nem rendelkezők.

A könyv egészen tetten érhető a két szerző dialogikus együttgondolkodása. Óvatos megállapításokra finom ellenérvek következnek, majd az eredeti állítások módosulnak, sokszor végeérhetetlenül, kevés követ-